

פרשת כי תצא

למה אסור לחרוש בשור ובחמור יחדיו?

"לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו" (פרשתנו כב, י)

מפשט הכתוב משמע שכל האיסור הוא בחרישה אבל בשאר מלאכות יהיה מותר לעבוד בשני המינים יחד. אמנם בספרי (כב, עט) נאמר: "אין לי אלא חורש, מניין לרבות את הדש והיושב בקרון והמנהיג, ת"ל יחדיו". היינו, שלו היה הכתוב אומר רק את המילים "לא תחרוש", היינו באמת מבינים שרק בחרישה הכתובה במפורש אסור, לכן מסיימת התורה "יחדיו", היינו שקפידת הכתוב הוא על חיבורם וייחודם יחד, ואם כן בכל מלאכה אסרה תורה. ולמה נאמר "לא תחרוש"? משום שדיבר הכתוב בהווה – שעיקר מלאכת השור הוא בחרישה.

ממילות הפסוק היה גם נראה שאסור רק אם עובד בשור ובחמור יחדיו, אבל אם עובד בשני מינים אחרים - היה מותר. אמנם חז"ל דרשו בגמרא בבא קמא (נד ע"ב) "אחד שור ואחד כל בהמה לכלאיים דחרישה, דילפינן שור שור משבת [ושם] (בפרשת ואתחנן) נאמר: "לא תעשה כל מלאכה וגו' שורך וחמורך וכל בהמתך". א"כ למה נאמר שור וחמור – שדיבר הכתוב בהווה".

בטעם האיסור נכתבו כמה הסברים:

א: הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פמ"ט) מסביר שאיסור החרישה הוא תוצאה מאיסור כלאי בהמה. בדרך כלל כשלוקחים שני בעלי חיים לעבודת האדמה וכדומה, מכניסים אותם יחד לרפת אחת. ולכן נאסרה העבודה המשותפת, דחיישינן שמא יבוא להרכיבם יחד כשיהיו במקום אחד. וכ"כ הרמב"ן בפירושו.

ב: לדעת האבן עזרא (עה"פ) משום עניין אחר נגעו בה. לדעתו טעם האיסור משום ש"השם חמל על כל מעשיו". ולכן, היות שידע שכח השור גדול הרבה מכח החמור, אם יעבדו יחדיו השניים יסבול החמור, לכן אסר הדבר.

ג: אמנם, מופלא הוא טעמו של בעל הטורים על הפסוק, ובו גם רואים עוד יותר את גודל הכתוב "ורחמיו על כל מעשיו". השור מעלה גירה הוא (היינו, שלאחר שבלע את מאכלו הוא חוזר ומעלהו לתוך פיו כדי לטוחנו היטב) והחמור אינו. ואם ילכו שניהם יחדיו והשור יעלה בגירתו מה שאכל כבר מקודם, יכול לחשוב החמור שהשור אוכל כעת ויצטער. ולכן אסר הקב"ה לחרוש בהם יחדיו כדי שלא יבוא החמור אפילו לידי צער קל ומוטעה זה.

ד: עד"ז כתב בספר החינוך (מצווה תקנ), שהיות שבדרך כלל קשה לשניים שונים להיות יחד, וכפי שאנו רואים שעדיף לבעלי חיים להיות דווקא עם מינם, לכן אסר הקב"ה על המלאכה עם שני מינים, מצד עצם ההרגשה הלא טובה שיש להם כשהם יחד.

תורה, מלשון הוראה, ועל האדם ללמוד ממנה מכל דבר. מתאים לסיים הענין עם מוסר ההשכל שכותב החינוך בהמשך דבריו שם: "וכל חכם לב מזה יקח מוסר שלא למנות שני אנשים לעולם, בדבר מכל הדברים, שיהיו רחוקים בטבעם ומשונים בהנהגתם, כמו צדיק ורשע והנקלה בנכבד. שאם הקפידה התורה על הצער שיש בזה לבעלי חיים שאינם בני שכל - כל שכן בבני אדם, אשר להם נפש משכלת לדעת יוצרם".

A Lesson in Sensitivity

The Torah states, "You must not plow using an ox and a donkey together" (*Devarim* 22:10). *Chazal* taught (*Sifri* 22:79) that not only is it forbidden to plow with two species of animals, it is forbidden to use two species together for any form of labor. They also taught (*Bava Kama* 54b) that this prohibition applies not only to using an ox and donkey together, but also to using any two species of mammals, reptiles or birds together. The Torah spoke of plowing with an ox and a donkey because that is one of the most likely-to-happen examples of this prohibition.

Why did the Torah forbid using two species of animals together to perform labor? The *Rishonim* offered several possible rationalizations. The Rambam (*Moreh Nevuchim* 3:49) and the Ramban (commentary to *Devarim* 22:10) suggested that this prohibition is related to that of mating two species of animals together. Generally, if someone has a team of two animals that work together, he will likely keep them together in one stable, and then he might be tempted to mate them together as well.

Rabbeinu Avraham ibn Ezra suggested that the Torah prohibited this because Hashem cares about all His creatures and wants to spare them unnecessary suffering. Since an ox is much stronger than a donkey, when they are hitched together on a yoke it causes enormous strain on the donkey. Therefore, the Torah forbade it.

The Ba'al Haturim offered an even more penetrating insight. An ox is an animal that chews its cud, meaning that it swallows its food after an initial chewing and then brings the food back up to its mouth later to continue chewing it into a mush. A donkey, on the other hand, does not chew its cud; it simply eats and swallows its food. If the two would be hitched together, and the ox would regurgitate food it had swallowed earlier and chew it again, the donkey would notice the chewing and assume that the ox had been fed while it, the donkey, had not been fed. It would feel frustrated and cheated, so the Torah forbade hitching them together to spare the donkey this trauma.

The *Sefer Hachinuch* (#550) explains that it is difficult for two different species to get along together, since they have different natures, dispositions and instinctive habits. Animals tend to associate with members of their own species. The Torah forbade using two species together because the two animals might feel uncomfortable being placed near one another and forced to work as partners.

The *Chinuch* concludes with this thought-provoking insight: Anyone who possesses wisdom will realize that he must avoid trying to make partners out of two men who have entirely different natures and habits. He should not pair together a tzaddik with someone wicked, or a dignified person with someone uncouth. If the Torah cared about the anguish such mixtures might cause to dumb animals, we certainly must be sensitive to the feelings of human beings, who have the intellect to recognize their Creator.

